7) Killing Lice on Shabbat

Talmud Bavli Shab 12a

It was taught: R. Shimon b. Elazar states: One may not kill a louse on Shabbat – this is the position of Beit Shammai; but Beit Hillel permit it.

תלמוד בבלי שבת (יב.)

תניא: רשב"א אומר: אין הורגין את המאכולת בשבת – דברי ב"ש, וב"ה מתירין.

Talmud Bavli Shabbat 107b

It was taught: R. Eliezer states: Killing a louse on Shabbat is equivalent to killing a camel on Shabbat [and therefore prohibited]. R. Yosef [explained]: The sages disagree with R. Eliezer only regarding a louse, since it does not reproduce, but with regard to other creatures, which do reproduce, they do not disagree…

תלמוד בבלי שבת (קז:)

רבי אליעזר אומר: ההורג כינה בשבת כהורג גמל בשבת. מתקיף לה רב יוסף: עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בכינה, דאינה פרה ורבה, אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורבין לא פליגי...

Rashi Shabbat 12a s.v. "*matirin*"

… A louse does not reproduce but rather is generated from human flesh.

רש"י שבת (יב.) ד"ה "מתירין"

...כינה אינה פרה ורבה אלא מבשר אדם היא שורצת.

Maimonides Laws of Shabbat 11:2-3

One who kills creeping things that reproduce sexually or develop from the dirt – such as fleas – is liable like one who kills a beast or an animal. But one who kills creeping things that develop from dung or from rotten produce and the like – such as meat worms and worms in legumes – is exempt.

One who delouses his clothes on Shabbat may crush the lice and throw them away. And it is permissible to kill lice because they [come] from sweat.

רמב"ם הל' שבת יא:ב–ג

רְמָשִׂים שֶׁהֵן פָּרִין וְרָבִין מִזָּכָר וּנְקֵבָה אוֹ נֶהֱוִין מִן הֶעָפָר – כְּמוֹ הַפַּרְעוֹשִׁין – הַהוֹרֵג אוֹתָן חַיָּב כְּהוֹרֵג בְּהֵמָה וְחַיָּה. אֲבָל רְמָשִׂים שֶׁהֲוָיָתָן מִן הַגְּלָלִים וּמִן הַפֵּרוֹת שֶׁהִבְאִישׁוּ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן, כְּגוֹן תּוֹלָעִים שֶׁל בָּשָׂר וְתוֹלָעִים שֶׁבְּתוֹךְ הַקִּטְנִיּוֹת, הַהוֹרְגָן פָּטוּר.

הַמְפַלֶּה כֵּלָיו בְּשַׁבָּת מוֹלֵל אֶת הַכִּנִּים וְזוֹרְקָן. וּמֻתָּר לַהֲרֹג אֶת הַכִּנִּים בְּשַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִן הַזֵּעָה.

Paḥad Yitzḥak, "*tzeidah asurah*"
R. Isaac Lampronti (Italy, 1679-1756)

…In [Laws of Shabbat] 11:2 there is a distinction between fleas and lice, that one is prohibited [for us] to kill and the other is permitted, and this derives from the distinction between those creatures which reproduce sexually or develop from the dirt vs. those which develop from dung or rotten produce and the like… But I, the humble author, were I not afraid [to contradict Maimonides], would say that in our times that scientists have observed and seen and understood and written that all living creatures of any kind develops from eggs – and this they have proven decisively, if so, a scrupulous individual should be circumspect and kill neither fleas nor lice lest he possibly become liable for a sin offering [for unwitting violation of Shabbat]. And regarding this I would say that if the Sages of

פחד יצחק ערך "צידה אסורה"

...בפ' י"א משנה ב' חלוק בין פרעוש לכינה דזה אסור וזה מותר להרגו והוא החילוק בין הרמשים שהם פרים ורבים מזכר ונקבה או נתהוין מן העפר, ובין הרמשים שהויתן מן הגללים ומן הפירות שהבאישו וכיוצא... ואני הצעיר הכותב אי לאו דמסתפינא אמינא דבזמננו שחכמי התולדות הביטו וראו וידעו וכתבו דכל בעל חי יהיה מי שיהיה הוה מן הביצים וכל זה הוכיחו בראיות ברורות א"כ שומר נפשו ירחק מהם ולא יהרוג לא פרעוש ולא כינה ואל יכניס עצמו בספק חיוב חטאת. ובדבר הזה אמינא

Israel would have heard the proofs of the nations of the world, they would have retracted and ruled according to their words… However, I asked my teacher, R. Yehudah Brill of Mantua, and he maintained the leniency [of killing lice on Shabbat]…

Mikhtav me-Eliyahu, vol. 4, p. 355, n. 4
R. Eliyahu Dessler (England, 1892-1953)
[Editor:] I see fit to record here what I heard explicitly from the holy mouth of our teacher [i.e., R. Dessler] *zt"l* regarding a few laws where the rationales given for them are incorrect according to the reality revealed by scientific research of recent generations, such that they are now in the bounds of what the Talmud asks in a number of places, "But we see that it is not so!" Three [such] issues were addressed:… 3) that which it is permissible to kill a louse on Shabbat since lice do not reproduce (Shabbat 107b). Our teacher *zt"l* said that in these and in similar cases the law never changes even though the rationale, it seems, is incomprehensible to us; rather hold fast to the law whether it be a stringency or a leniency (and not like the statement of R. Isaac Lampronti…) And the reason, said our teacher *zt"l*, is that the Sages knew the law based on the age-old received tradition… But regarding scientific explanations, the explanation does not determine the law, but rather the opposite – the law determines the explanation, and the rationale mentioned in the Talmud is not the only possible rationale for the matter. And if, at times, [the rabbis] offered explanations in accordance with the knowledge of nature of their day, it is our obligation to seek other explanations by means of which the law will remain steadfast in its place in accordance with the knowledge of nature of our day.

Torah Sheleimah Genesis 1 §706
R. Menachem Mendel Kasher (Israel, 1895-1983)
…In my humble opinion it seems that [R. Brill's] position is correct. And regarding [R. Lampronti's] objection that he is only being stringent [rather than innovating a leniency], one may respond that in such cases… where the practice has been implemented, if we are stringent about this then we have effectively impugned earlier generations, hence in such cases one may not be stringent…

דאם ישמעו חכמי ישראל ראיות אוה"ע יחזרו ויורו לדבריהם… אלא ששאלתי את פי מ"ע מוהרר"ב נר"י ממנטובה וקיים ההיתר…

מכתב מאליהו, חלק ד', עמ' 355, הע' 4
ראיתי לרשום כאן מה ששמעתי בפירוש מפי"ק של אדמו"ר זצ"ל כשנשאל על אודות דינים אחדים שהטעמים שניתנו להם אינם לפי המציאות שנתגלה במחקר הטבעי בדורות האחרונים, והרי הם בעתה בגדר מה שהגמרא שואלת בכמה מקומות "והא קחזינן דלאו הכי הוא".... שלוש דוגמאות נידונו אז:... ג) הא דמותר להרוג כינה בשבת משום שהכינה אינה פרה ורבה (שבת קז:). ואמר אדמו"ר זצ"ל שבאלו ובכיוצא באלו לעולם אין הדין משתנה אף שלכאורה הטעם אינו מובן לנו; אלא יש לאחוז בדין בשתי ידים בין לחומרא בין לקולא (ודלא כדברי הר"י למפרונטי ז"ל...) והטעם, אמר אדמו"ר זצ"ל כי את ההלכה ידעו חז"ל בקבלה מדורי דורות... אבל בענין ההסברים הטבעיים, לא ההסבר מחייב את הדין אלא להיפך, הדין מחייב הסבר, והטעם המוזכר בגמרא אינו הטעם היחידי האפשרי בענין, ואם לפעמים נתנו הסברים שהם לפי ידיעת הטבע שבימיהם חובה עלינו לחפש הסברים אחרים שבהם יתקיים הדין על מכונו לפי ידיעות הטבע שבימינו.

תורה שלמה בראשית א' סי' תשו
...ולפענ"ד נראה דיש להוכיח דדברי הרב בריל ז"ל הנ"ל נכונים וברורים, ומה שהשיב עליו הפחד יצחק דהא אנן לחומרא אמרינן ולא לקולא, יש לומר דבכהאי גוונא... שנהגו לעשות כן, אם כן אם אנן נחמיר בזה משום טעם זה הרי נוציא לעז על הראשונים, ובכהאי גוונא אסור להחמיר...